

Boşanma ve Miras

<"xml encoding="UTF-8?">

Boşanma ve Miras

ÜSTAD HÜSEYİN ENSARİYAN

ÇEVİRİ: KADRI ÇELİK

Boşanmanın Çirkinliği

Boşanmak, bizzat güzel bir şey değildir. Boşanmak çirkin, uygunsuz, Hak Teâlâ'nın, peygamberlerin ve imamların nefret ettiği bir husustur, meğerki boşanmanın şer'i bir sebebi ve şeriat ehli örfünün kabul ettiği bir ölçüsü olsun. Kadın veya erkeğin heva ve hevesi üzere boşanmak, hakka ve insanlığa aykırı bir ameldir. Şeriat hükümleriyle oynamaktır. İki taraftan birinin veya ikisinin şahsiyetini lekelemektir.

Ben, önce boşanma hususundaki önemli rivayetlere işaret etmek istiyorum. Sonra da Kur'ân-ı Kerim'deki ayetleri ve Kur'ân'a göre boşanma meselesinin şartlarını incelemeye çalışacağım.

Büyük filozof Hacı Sebzevari, Şerh-i Mesnevi adlı kitabında, masumdan şöyle rivayet etmektedir: "Allah-u Teâlâ yeryüzünde köle azat etmekten daha sevimli bir şey yaratmamıştır ve Allah-u Teâlâ boşanmaktan daha nefret edilir bir şey yaratmamıştır."[694] Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın helal kıldığı şeyler arasında boşanmaktan daha nefret ettiği bir şey yoktur."[695] Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah, kadını oyuncak gibi kullanan erkekleri ve erkekleri oyuncak gibi kullanan kadınları sevmez."[696]

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz aziz ve celil olan Allah, zevk üzere boşanan kimseden nefret eder."[697]

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz aziz ve celil olan Allah, içinde gelin olan evi sever ve içinde boşanma olan evden nefret eder."[698]

Allah Resulü bir şahsa şöyle buyurmuştur: "Eşin ne yaptı?"

O şöyle dedi: "Onu boşadım." Peygamber şöyle buyurdu: "Onda hiçbir kötülük ve çirkinlik olmaksızın mı boşadın?" O, "Evet, hiçbir sebebi olmaksızın" dedi. O şahıs yeniden evlendi, Allah Resulü onu görünce şöyle buyurdu: "Yeniden evlendin mi?" O, "Evet" diye arz etti. Peygamber şöyle buyurdu: "Şimdi eşin ne yapmaktadır?" O şöyle dedi: "Onu da boşadım." Peygamber şöyle buyurdu: "Hiçbir çirkin işi olmaksızın mı?" O şöyle arz etti: "Evet!"

O şahıs yeniden evlendi. Allah Resulü onun yanından geçince şöyle buyurdu: "Yeniden evlendin mi?" O, "Evet!" dedi. Peygamber şöyle buyurdu: "Şu anda eşin ne yapmaktadır." O şöyle arz etti: "Onu da boşadım." Peygamber şöyle buyurdu: "Onda hiçbir çirkinlik olmaksızın mı boşadın?" O şahıs şöyle arz etti: "Evet!" Peygamber şöyle buyurdu: "Şüphesiz aziz ve celil olan Allah, zevk üzere boşayan erkek ve boşanan kadından nefret (veya lanet eder)."[699]

Boşanmanın Ön Şartları

Eğer erkek tarafından kadının birlikte yaşamasının mümkün olmadığı bir problem ortaya çıkacak olursa veya erkeğin kadınıyla yaşamasına engel teşkil edecek herhangi bir şey kadında ortaya çıkacak olursa ve bu engeli ortadan kaldırmak mümkün değilse, boşanmak için gerekli ortam oluşmuşsa, artık bu boşanma şer'i ve engelsiz bir boşanmadır.

Bu hususta kadın ve erkek ve her iki tarafın ailesi, meseleyi şiddetlendirmekten sakınmalıdırlar.

Kadın veya erkeğe veya her iki taraftan birinin ailesine kötü söz söylemekten sakınmalıdırlar.

Erkeğin eşiyle ihtilafı, eğer şer'i bir nedene dayanıyorsa, diğerlerinin veya bizzat kendilerinin gıybet, iftira, aşağılama, kınama ve alay etme gibi günahlara düşmesine neden olmamalıdır. Bu tür günahlar, kadın ve erkeğin ve onların ailesinin birbirine karşı kin ateşini alevlendirecek ve kıyamet gününde de Allah'ın azabına neden olacaktır.

Ne yazık ki boşanma durumu ortaya çıkınca, gıybet, iftira ve kin kapısı ailelerde açılmakta, aile bireylerinden birçoğu bu büyük ve şekavet nedeni olan günahlara duçar olmaktadır.

Bazen kadın yaşanılacak bir kadın değildir ve erkeğin ona tahammül etmesi çok zordur veya bazen de erkek nikâhını kıyarken, kadınıyla bir takım şartların altına imza atmıştır ve bu şartlar gerçekleşmediği takdirde kadına boşama hakkını tanımıştır veya bunun tam tersi söz

konusudur. Bu durumda sakın ve huzur içinde hiçbir günaha bulaşmadan boşanma gerçekleşmelidir.

Kavgaya, çatışmaya, iki aileyi meydana indirmeye, Hak Teâlâ'ya karşı her türlü günah işlemeye, iki haysiyetli ailenin şerefiyle oynamaya neden olmamalıdır. Ben, boşanmanın başlangıcında iki ailenin de içine düştüğü büyük günahlardan ikisine işaret etmek zorundayım. Böylece umulur ki ilâhi gerçeklere teveccüh edildiği takdirde, günah ve suçlardan sakınılmış olsun.

Gıybet

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır: "Kimse kimseyi çekiştirmesin; hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksiniirsiniz."[700]

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Gıybetin Müslüman'ın dinini yok etmekteki hızı, lokmanın midedeki hazmından daha hızlıdır."[701]

Hakeza Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Gıybetten sakınınız. Şüphesiz gıybet zinadan daha şiddetlidir."[702]

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Mirac gecesi, tırnaklarıyla yüzünü yırtan bir topluluğun yanından geçtim. Cebrail'e bunların kim olduğunu sordum. Şöyle buyurdu: "Bunlar insanların gıybetini eden kimselerdir."[703]

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah mal ve kanı haram kıldığı gibi gıybeti de haram kılmıştır."[704]

Müminlerin Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Gıybet münafığın nişanesidir."[705]

Hakeza Müminlerin Emiri (a.s) şöyle buyurmuştur: "Aşağılıkların en çirkini iyilerin gıybetini etmektir."[706]

Yedinci İmam (a.s) şöyle buyurmuştur: "Kardeşinin gıybetini eden kimse mel'undur."[707]

Hz. Seyyid'üş Şüheda (a.s) gıybet eden birine şöyle buyurmuştur: "Ey adam! Kendini gıybetten koru. Şüphesiz gıybet, cehennem köpeklerinin katığıdır."[708]

Evet, nefsanî isteklerine tapan bir kimsenin, bidat çıkarmanın, zulmeden sultanın ve açıkça kötülük eden bir kimsenin gıybeti haram değildir. [709]

Müminlerin Emiri (a.s) gıybeti dinlemenin günahı hakkında şöyle buyurmuştur: "Gıybeti dinleyen

kimse, gıybet eden kimse gibidir."[710]

Gıybeti reddetmek, onu dinlememek, Müslüman kardeşinin ve dini kız kardeşinin yüz suyunu korumak hususunda Allah Resulü (s.a.a) bir rivayette şöyle buyurmuştur: "Her kim gıybeti engel olarak kardeşinin yüz suyunu korursa, onu ateşten kurtarması, Allah'a bir haktır."[711]

O halde, boşanma meselesinde söz konusu edilecek tek şey sadece boşanmadır. Hak, insaf, adalet ve yücelikten uzak sözler söylemek, sadece günah ve başkaları için cehenneme gitmekten başka bir şey değildir.

İftira

Bazen boşanmayı tevil etmeyi meşru göstermek için eşinin aleyhine iftira kampanyası başlatmaktadır. Onun namusunu topluluk içinde lekelemektedir. Bazen de kadın eşinin aleyhine iftiraya başvurmaktadır, bazen de erkeğin ailesi kadının ailesine ve bazen de kadının ailesi, erkeğe ve ailesine iftirada bulunmaktadır.

Çirkinlik ve aşağılık hususunda bu işin bir benzeri yoktur. Kıyametteki azabı da çok şiddetlidir.

İmam Sadık (a.s) Hekim'den şöyle nakletmektedir: "İyi kimseye iftirada bulunmak, köklü dağlardan daha ağırdır."[712]

İmam Rıza (a.s) babalarından, onlar da Allah Resulü'nden şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "Her kim bir mümin kadın veya erkeğe iftirada bulunur ve onda olmayan bir şeyi söylerse, Allah kıyamet günü onu dediği şeyi ispat edinceye kadar ateşten bir tepe üzerinde tutar."[713]

Eğitici Bir Ders

Bir şahsa şöyle dediler: "Neden eşini boşamak istiyorsun? " o şöyle dedi: "Eşimin gıybeti haramdır." Boşanma gerçekleştirdikten sonra, o kadın evlendi. Tekrar birinci eşine şöyle sordular: "Neden eşini boşadın? " O şöyle dedi: "Başkalarının karısının gıybetini etmek haramdır."

Kur'ân Açısından Boşanma Meselesi

Eğer kadın ve erkek başkalarının müdahalesi olmaksızın kendi sorunlarını halledebilir ve ayrılık sebeplerini ortadan kaldıracabilirlerse ne güzel. Aksi takdirde buna güçleri yetmezse, vakarlı, sabırlı, keskin görüşlü ve dindar bir kişi erkeğin ailesinden ve bir kişi de kadının ailesinden iki kişi bir oturum düzenlemeli ve böylece işin boşanmaya varmasına engel olmalıdırlar.

"Karı kocanın arasının açılmasından endişelenirseniz, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin; bunlar düzeltmek isterlerse, Allah onların aralarını buldurur.

Doğrusu Allah her şeyi bilen ve haberdar olandır."[714]

"Boşanma iki defadır. Ya iyilikle tutma ya da iyilik yaparak bırakmadır. İkisi Allah'ın hudutlarını koruyamamaktan korkmadıkça kadınlara verdiklerinizden bir şey almanız size helal değildir. Eğer ikisinin Allah'ın hudutlarını koruyamayacaklarından korkarsanız, o zaman kadının fidyeye vermesinde (mehrini bağışlayıp talak almasında) ikisine de günah yoktur. Bunlar Allah'ın hudutlarıdır, onları çiğnemeyin. Allah'ın hudutlarını çiğneyenler ancak zalimlerdir."[715]

"Kadınları boşadığınızda, müddetleri sona ererken, onları güzellikle tutun, ya da güzellikle bırakın, haklarına tecavüz etmek için onlara zararlı olacak şekilde tutmayın; böyle yapan şüphesiz kendisine zulmetmiş olur. Allah'ın ayetlerini de alaya almayın; Allah'ın üzerinize olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği Kitap ve hikmeti anın, Allah'tan sakının, Allah'ın her şeyi bildiğini bilin."[716]

Gördüğünüz gibi boşanma meselesinin yanında, Allah-u Teâlâ insanı nimetlere, Kur'ân'a, hikmete ve kendisinin sonsuz ilmine teveccüh ettirmektedir. Böylece de bu konuda insaf ve adaletin tüm boyutlarıyla ve vücutlarıyla hayata geçirilmesini sağlamaktadır. Şüphesiz eğer aileler, Allah'a ve kıyamete iman içinde olur, güzel ahlâk ve salih amel ile süslenirse, onlar arasında boşanma diye bir şey olmaz. Kadın ve erkek, barış, sefa ve muhabbet dolu hayattan nasip elde ederler. Üstü başı dağınıklık, gevşeklik, tembellik ve uyuşturucu alışkanlığı, eğitimini terk etmek, İslâm ümmetinin birçok çocuklarının bozulması, anne ve babalarının ihtilafına ve neticede de boşanmasına dayanmaktadır.

Erkek, zulmetmemeli, kadının hakkına riayet etmeli, verdiği sözlere bağlı olmalı, kadın ve çocukları hususunda insani ve İslâmi kaideleri hayata geçirmeli, kadın da kocasına, evine ve çocuklarına bakmakta olması gerektiği gibi olmalıdır ki, Allah'ın en çok nefret ettiği yırtıcı bir canavar ve aile ocağını söndüren bir ateş konumundaki bir ateş ortaya çıkmasın. Şüphesiz boşanmada suçlu olan kimse, kıyamet günü şiddetli bir hesaba çekilecektir. O halde boşanmanın rakamlarını en aza indirgemeye çalışalım. Haram bakıştan, gûnahtan, zulümden, birbirine zulmetmekten el çekelim ki boşanma diye bir şey olmasın.

Ülkenin adli makamları, ahlâki meselelerle ilgili ve boşanmanın çirkin bir iş olduğu hususunda

bir kitapçık hazırlamalıdır ve boşanmak için oraya müracaat edenlere vermelidir. Böylece onlar bu kitapçığı okudukları takdirde belki de bir daha müracaat etmeyecekler, hayatlarını düzene sokacaklardır. Böylece dul kadın ve erkekler, topluma girerek, onların imanı zayıf olanlarını fesada, sapıklığa ve kirliliğe itmeyeceklerdir.

Hayatın Sonu

Hayatın inişli ve çıkışlı caddesi, hayat meydanı, hareket ve faaliyet sahası, emeller, arzular, sonunda ölüm ve insanın yüce ahiret âlemine intikali; hayatının ürünleri, ahlâk, amel ve inançlarının meyvesiyle karşılaşmak içindir.

Kur'ân-ı Kerim kadın ve erkekten hayatta oldukları müddetçe, dünya ve ahiretteki işlerinin sonunu düşünmelerini istemektedir ve de ahiret için ne azık hazırladıklarına bakmalarını söylemektedir.

"Herkes yarına ne hazırladığına baksın." [717]

Hayat sona ermeden önce, çok çok önemli olan bir mesele de malın üçte biri hakkında şer'i bir vasiyet yazmaktır. Bu da insan öldükten sonra Allah'ın kendisine bir rahmeti ve lütfüdür. Mümin kimsenin vasisi, malın üçte birini ayırmalı, vasiyetnamede belirtilen yerde harcamalıdır. Vasiyet, bütün peygamberlerin, velilerin ve imamların teveccüh ettiği bir şeydir. Onlardan hiç kimse, vasiyetsiz dünyadan ayrılmamıştır. Vasiyet, Allah-u Teâlâ'nın mübarek Bakara suresi, 180. ayetinde buyurduğu bir emri ve Allah Resulü'nün ümmetine ve masum imamların da şialarına emrettiği bir husustur.

"Birinize ölüm geldiği zaman, eğer hayır (mal) bırakıyorsa, ana babaya, yakınlara, uygun bir tarzda vasiyet etmesi muttakilere bir hak olarak size yazıldı." [718]

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Vasiyet her Müslüman'ın üzerinde bir haktır." [719]

Hakeza Allah Resulü şöyle buyurmuştur: "Müslüman bir kimse için başının altında vasiyeti olmaksızın bir gece uyuması yakışmaz." [720]

Hakeza Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Herkim vasiyette bulunarak ölürse Allah Resulü'nün sünneti üzere dünyadan göçmüştür. Ölümü takva, şahadet ve Hakk'ın mağfireti üzeredir." [721]

Vasiyetle çok az amel edildiği, bir takım kanunların, vasinin elini kolunu bağıladığı, canından usandırdığı ve varislere diz çöktürdüğü ilginç ve garip günümüzde; insanın kendi vasisi olması ve ölümünden sonra yapmasını istediği şeyleri bizzat yapması çok güzel bir davranıştır. İnsan

şu anda hayatta olduğuna göre bir malı ve mülkü varsa, hayır yolunda, örneğin kız ve erkeklerin evliliğine ortam sağlamak, yetimlerin harçlığını vermek, okul yapmak, cami yapmak, yol yapmak, fakir kimseler için ev yapmak gibi işlere teşebbüste bulunmalıdır. Bu durumda ölümden sonra da bir nasip elde edecektir. İmam Ali (a.s) insana şu anlamlı tavsiyede bulunmuştur: "Ey Âdemoğlu! Malın hususunda kendi vasin ol ve senden sonra yapılmasını tercih ettiğin şeyi malın hakkında kendin yap."[722]

"Kendi mezarına bir hayat belgesi gönder

Senden sonra kimse göndermez önceden gönder."

Velhasıl, kendinizden sonra bırakacağınız bir malın helal olmasına dikkat ediniz. Zira haram mal miras olmaz. Malın üçte birini ölümünüzden sonrası için vasiyet etmeyiniz. Çünkü etkili değildir.

Vasiyetinizi malın diğer üçte ikisini bölüştürme hususunda Kur'ân-ı Kerim ayetlerine göre düzenleyiniz ki varislere bir zulüm yapılmış olmasın. Vasi ve varislerin de Kur'ân-ı Kerim üzere düzenlenmiş vasiyetnamesi üzere hareket etmesi farzdır. O vasiyetnamenin icra edilmesi ibadettir. Hem ölü, hem de vasiyetnameyi icra edenler için büyük bir sevap vardır.

Varislerin mirası bölüştürmeden önce, humus, kadının mehriyesi ve şahısların alacağı ile ilgili borçları varsa, ödemeleri ve ölünün zimmetinde hac varsa, hac parasını vermeleri farzdır. İçinde Allah'ın ve insanların haklarının olduğu bir malı kullanmak, varisler için haramdır ve de Allah'ın azabına neden olmaktadır.

Miras bölüştürmesinde ölünün, karısı, babası, annesi, kızının ve oğlunun haklarına Allah'ın kitabı esasınca riayet edilmelidir. Eğer bunun dışında bir şey yapılacak olursa, Allah'ın sınırlarını çiğnemek olur ve de ceza ve azabı gerektirir.

Mirası bölüştürme işinde ilmihallere veya fıkıhta uzman bir âlime müracaat ediniz ki her şeyi Hak Teâlâ'nın kanunları esasınca yapılsın ve ölünün ruhu bu amelden dolayı mutlu olsun.

Geride kalanlar da şu anlama dikkat etmelidir ki ölen kimse, hayatı zamanında can veya kalbiyle gece gündüz, sizlerin işlerini idare etmek için zahmet çekmiş, her türlü meşakkate tahammül etmiş, nice defa bu yolda bir takım mali günahlara bulanmıştır. O halde onu unutmayınız, onun için namaz kılınız, oruç tutunuz, sadaka veriniz. Kul haklarını ödeyiniz,

hayırlı işler yapınız. Özetle mümkün olan her şekilde onun bağışlanması ve ruhunun şad olması için özellikle cuma gecelerinde, ramazan ve şaban aylarında onu hatırlayınız. Böylece siz

öldükten sonra da çocuklarınız sizi hatırlayacaktır. Bazen mezarlıkların yanına gidiniz. Hak Teâlâ onların ruhuna, sizinle ünsiyet kurmasına izin vermektedir.

Bu da onların berzah âleminde sizlere dua etmesine neden olmaktadır. Dostlarımdan biri şöyle diyordu: "Bir sorunla karşılaştığı zaman, hemen Tahran'dan Kum'a giden ve bir saat anne ve babasının yanında oturan bir dostum vardır. Onlar için fatiha okumakta, dua etmekte ve sadaka vermektedir ve onlardan kendisine dua etmelerini istemekte, daha sonra da Tahran'a dönmektedir.

Tecrübe de ettiği gibi anne ve babasının duası onun ardıca gelmekte ve o gün akşam güneşi batmadan önce işlerindeki sıkıntıları, kendiliğinden hallolmaktadır.

Anne ve babanın canından fedakârlık ederek, çocuklarının hayatını temin ettikleri ve onların mutluluklarını sağladıkları halde, öldükten sonra çocuklarının onu anmamaları, onların bağışlanması için hiçbir şey yapmamaları asla doğru değildir.

[694]- Şerh-i Mesnevi, s. 142

[695]- Vesail, c. 15, s. 280

[696]- Mizan'ul-Hikmet, c. 5, s. 546

[697]- Vesail, Alu'l-Beyt baskısı, c. 22, s. 8

[698]- Vesail, c. 22, s. 7

[699]- Vesail, c. 22, s. 7

[700]- Hucurât, 12

[701]- Vesail, c. 12, s. 122

[702]- Bihar, c. 75, s. 222

[703]- Mizan'ul-Hikmet, c. 7, s. 332- 333

[704]- a. g. e.

[705]- a. g. e.

[706]- a. g. e.

[707]- Bihar, c. 77, s. 33

[708]- Bihar, c. 78, s. 117

[709]- Bihar, c. 75, s. 53

[710]- Mizan'ul-Hikmet, c. 7, s. 352

[711]- Mizan'ul-Hikmet, c. 7, s. 353

[712]- Vesail, c. 12, s. 288

[713]- Vesail, c. 12, s. 288

[714]- Nisa, 35

[715]- Bakara, 229

[716]- Bakara, 231

[717]- Haşr, 18

[718]- Bakara, 180

[719]- Mizan'ul-Hikmet, c. 10, s. 494- 495

[720]- a. g. e.

[721]- a. g. e.

[722]- Nehc'ül-Belâğâ, 254. hikmet